

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΕΛΛΕΙΠΟΝΤΟΣ ΤΡΟΠΑΡΙΟΥ

Τὸ 1963 ὁ Νικόλαος Πολίτης ἀπὸ ἀγιορειτικὸς κώδικες δημοσίευσε δύο κανόνες εὐχαριστηρίους πρὸς τὴν Θεοτόκον. οἱ κανόνες εἶχαν συντεθῇ ὁ μὲν ἕνας τὸν 9ο αἰ. ὁ δὲ ἕτερος τὸν 12ο αἰ., γιὰ νὰ ψάλλωνται μαζί με τὸν καὶ σήμερα γνωστὸ κανόνα τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου «Χριστοῦ βίβλον ἔμψυχον», πρὸς τὸν ὁποῖο ἄλλωστε εἶναι ὁμόηχοι καὶ ὁμόειρμοι. μάλιστα ὁ κανὼν τοῦ 12ου αἰῶνος εἶχε δημοσιευθῇ ἀπὸ τὸν μοναχὸ Νικόδημο τὸν Νάξιο (ὅπως ὁ ἴδιος αὐτοπροσδιορίζεται) στὸ Θεοτοκάριό του τὸ 1796 καὶ ἀπὸ τότε ἀναδημοσιεύθηκε πολλάκις. ὁ ἄλλος κανὼν τοῦ 9ου αἰ. δὲν ἦταν τόσο γνωστὸς μέχρι τὴν πλήρη ἔκδοσί του ἀπὸ τὸν Ν. Πολίτη τὸ 1963· ὅμως ἀπὸ τὸ χειρόγραφο ποὺ εἶχε ὑπόψει τοῦ ὁ Πολίτης ἔλειπε τὸ τελευταῖο τροπάριο τῆς θ' ᾠδῆς τοῦ κανόνος, τὸ ὁποῖο ἐκ τῆς ἀκροστιχίδος ξέρουμε μόνον ὅτι ἄρχιζε μετὰ τὸ γράμμα Υἱ.

Τὸ 2010 ὁ θεολόγος Γεώργιος Μαγκιρίδης στὴν Ἀθήνα ἐξέδωκε ἐόρτιο καὶ πανηγυρικὴ ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου ἀπὸ τὸν ἀνέκδοτο χειρόγραφο κώδικα 127 τῆς σκήτης τῶν Καυσοκαλυβίων. τὸ ἐνδιαφέρον μεταξὺ πολλῶν ἄλλων εἶναι ὅτι στὸν ὄρθρο ὁ ἐν λόγῳ κώδιξ ἔχει καὶ τοὺς τρεῖς προαναφερθέντες κανόνες, δηλαδὴ πρῶτον τὸν γνωστὸ «Χριστοῦ βίβλον ἔμψυχον», δεύτερον ἐκεῖνον τοῦ 9ου αἰῶνος, καὶ τρίτον τὸν κανόνα τοῦ 12ου αἰῶνος, γιὰ τοὺς ὁποίους ὀρίζει νὰ συμψάλλωνται. στὸ τέλος τῆς θ' ᾠδῆς (πρὸς «Ἄπας γηγενῆς») τοῦ δευτέρου κανόνος ἔχει τὸ ἐξῆς τροπάριο.

*Ὑπεράμωμε / θεοτόκε δέσποινα, / ὥς περ τὴν πόλιν σου / ἐλυτρώσω
κινδύνων, / καὶ τοὺς σὲ ἱκετεύοντας λύτρωσαι / ἐκ τῶν παγίδων τοῦ
ἐχθροῦ / καὶ καταξιώσον / τοῦ σοῦ Υἱοῦ / τὴν θείαν λαμπρότητα / κατι-
δεῖν εἰς τὰ ἄνω βασιλεία.*

Εἶναι ἐμφανὲς ὅτι τὸ παραπάνω τροπάριο δὲν ἀκολουθεῖ τὸν εἰρμὸ τῆς θ' ᾠδῆς «Ἄπας γηγενῆς». ἴσως ἔχει ἀντιγραφῇ ἐσφαλμένα· ἢ ἀποτελεῖ νεωτέρα προσθήκη προκειμένου νὰ καλυφθῇ τὸ κενὸ ποὺ εἶχε διαπιστώσει καὶ ὁ Ν. Πολίτης. ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὸ συγκεκριμένο τροπάριο φαίνεται ἐμβόλιμο καὶ τὸ κενὸ παραμένει.

Προκειμένου νὰ καλυφθῇ αὐτὸ τὸ κενὸ καὶ ἕως ὅτου οἱ κωδικολόγοι ἀνακαλύψουν σὲ ἄλλο χειρόγραφο τὸ ἐλλείπον τροπάριο (ἢ μία ὀρθότερη

μορφὴ αὐτοῦ), γιὰ νὰ μποροῦν ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ψάλλουν πλήρη τὸν παλαιὸ κανόνα τοῦ 9ου αἰῶνος, παραθέτω ἐδῶ τὸ παρακάτω τροπάριο ὡς ῥυθμικώτερο.

Ῥδὴ θ'. Ὑπας γηγενής.

Ῥλης τῶν φθαρτῶν / ἀπάρασσα, δέσποινα, ἡμῶν τὸ φρόνημα / πρὸς τὸν ὑπὲρ νόησιν / τοῦ κτίστου πόθον τοῦτο ἀνάγαγε· / μόνη γὰρ ἀει-
πάρθενος / Θεὸν σὺ τίκεις σαρκί, / ὃν τιμῶντες / σὲ νῦν μακαρίζομεν /
καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν μεγαλύνομεν.

Τὸ τροπάριο αὐτὸ ἔχει συντεθῇ μὲ κάποιες μικρὲς διασκευὲς ἀπὸ δύο ὁμόειρμα θεοτοκία ἀπὸ ἄλλες ἀκολουθίες. τὸ ἓνα ἐλήφθη ἀπὸ τοὺς κώδικες Κρυπτοφέρρης Δ.α.ΧΙΧ καὶ Παρισινὸ gr.259, ἀμφοτέρους τοῦ 12ου αἰῶνος, καὶ τὸ δεύτερο ἀπὸ τὰ ἐν χρήσει μηναῖα.

Διονύσιος Ἀνατολικιώτης
29/3/2015